

Visioita television analyysiin

Sari Elfving ja Mari Pajala (toim.), *Tele-visioita. Mediakulttuurin muuttuvat muodot*. Gaudeamus, Helsinki 2011, 278 s.

Televisio on kuollut, eläköön televisio! Television kuolemaa on ennustettu teknologisten uudistusten paineessa, mutta televisio on edelleen säilyttänyt paikkansa mediakentällä ja katsojien arjessa tiedon ja viihteen keskeisenä areenana. Myös television tutkimus on vahvistunut ja saavuttanut omaa identiteettiään tutkimusalana – Suomessa etenkin vuonna 2007 juhlistujen 50-vuotispäivien jäljiltä.

Viime vuosina televisiotutkimuksen näkökulma on laajentunut televisio toiminnan ja yhteiskunnan välisen suhteen laajempaan, kulttuurihistorialliseen tutkimukseen. Historiallistavan näkökulman tärkeyttä television kulttuuristen merkitysten tutkimuksessa painottaa myös tuore Sari Elfvingin ja Mari Pajalan toimittama *Tele-visioita. Mediakulttuurin muuttuvat muodot*. Nimensä mukaisesti teos korostaa myös television kulttuuristen muotojen tutkimuksen merkitystä tarjoten tekstianalyysia keskeiseksi tutkimusmetodiksi. Teos täydentääkin viimeaikaista televisiotutkimusta hyvin keskittyen television analyysitapojen kehittämiseen.

Teoksessa on yhdeksän artikkelia, jotka on jaettu sisällöllisesti neljään osaan. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan television muotojen historiallista kehitystä. Heidi Keinonen avaa television varhaishistoriaa selkeän teeman kautta analysoimalla sarjallisuutta historiallisesti muuttuvassa kontekstissa. Sarjallisuus omaksuttiin suomalaiseen televisioon aluksi ohjelmointistrategiana, sittemmin myös tuotantotapana yksittäisistä sketseistä tai pisteohjelmista rakennettuna ja lopulta myös narratiivisena muotona jatkuvajuonisten sarjojen, kuten *Peyton Placen* myötä. Sarjallisuuden analyysi valottaa varhaisen television tuotannollisia lähtökohtia havainnollisesti. Jukka Kortin artikkelissa näkökulmaa mainonnallisuuteen ei ole rajattu selkeästi, mutta artikkeli toimii hyödyllisenä esittelyinä mainonnallisuuteen historiallisesti muuttuvana ilmiönä ja moniin siihen liittyviin teoreettisiin käsitteisiin.

Toisessa osassa käsitellään television ja todellisuuden suhdetta televisiofiktiossa. Jenni Hokka analysoi arkirealistiseksi määrittelemäänsä *Rintamäkeläiset*-sarjan (TV2 1972–1978) esitysmuotoa keskittyen lavastukseen, puvustukseen ja kuvaukseen. Hoka tarkka visuaalinen analyysi tarjoaa kiinnostavia havaintoja sarjasta, mutta niiden lisäksi jää kaipaamaan myös hieman laajempia kulttuurisia kytkentöjä sarjan maailman ulkopuolelle. Iris Ruoho käsittelee artikkelissaan dokumentaarisuutta televisiossa yleisemmin ja erityisesti draaman *Uutishuone* (TV1 2009) kautta. Ruoho tarjoaa oivallisen historiallisen pohdinnan dokumentaarisuudesta todellisuudesta kertomisen diskurssina *Uutishuoneen* toimiessa lähinnä havainnollistavana esimerkkinä, ei niinkään pääasiallisena aineistona.

Television muistista inhoamiseen ja yli rajojen

Kolmannessa osassa paneudutaan historian ja muistin teemoihin televisiossa. Henry Bacon pohtii artikkelissaan historian esittämistä televisiossa suhteessa historiankirjoituksen ihanteisiin. Baconin

tarkastelussa on valikoima Suomessa esitettyjä historiadokumentteja 1990-luvun jälkipuoliskolta lähtien, joiden erilaisia kerronnallisia keinoja hän hahmottaa ansiokkaasti.

Muistin teema on ollut monilla humanistisilla aloilla viime vuosina kiinnostuksen kohteena ja Mari Pajalan mukaan muistelun runsaus luonnehtii nykykulttuuria laajemminkin. Artikkelissaan Pajala käsittelee televisuaalisen muistin muotoja vuosikymmensarjoissa *60-luvun kuvakirja* ja *70-luvun sekahaku* (YLE Teema 2006). Analysoidessaan sukupuolen merkityksiä sarjoissa Pajala käyttää kulttuurisen muistin käsitettä, jolla hän viittaa erilaisissa esineissä ja esityksissä, kuten televisiossa, tuotettuun, jaettuun ja merkityksellistettyyn muistiin. Pajala analysoi muistelua arkistoaineiston ja erilaisten kehysten – haastattelupuheen, musiikin ja voice over -kerronnan – yhdistelmänä, mikä vaatii tutkijan liikkumista useilla aikatasoilla. Avartava analyysi paljastaa tulkintojen teon haasteellisuuden, kuten havainto televisiossa ”tavalliselta” vaikuttamisen taidon historiallisuudesta osoittaa.

Neljännessä osassa katsojuuden tuottamista käsitellään monipuolisista näkökulmista kautta. Laura Saarenmaa nostaa esiin inhoamisen kulttuurin osana television katsomisnautintoa *Seitsemäs hetki* (Kolmoskanava 1988–1991) keskusteluohjelmaa tutkimalla. Saarenmaa tulkitsee, että räväkän ja räikeästi pukeutuneen Lenita Airiston inhoaminen kytkeytyy tv-esiintyjiä koskeviin sukupuolittuneisiin asenteisiin ja puhetapoihin, jotka kantavat mukanaan rakenteellista sovinismia. Saarenmaan artikkeli osoittaa, kuinka tärkeää on tarttua tutkimuksessa myös unohdettuihin televisio-ohjelmiin – pohtimalla unohduksen syitä ja ohjelman jälkikäteen herättämää hämmennystä ja kiusaantumista voidaan saada osumia kulttuurisille epämukavuusalueille ja paljastaa muuttuneita kulttuurisia arvostuksia.

Sari Elfving analysoi *Suomen Idolsia* (2008) ja sen oheisjulkisuutta monesta näkökulmasta. Ohjelman kerronnan analyysi kuvaa sen moniulotteisuutta kilpailuna ja leikkinä, mutta analyysi hieman rönsyilee näkökulmien ja lähdeaineistojen runsaudessa. Näin ollen eräät kiinnostavat teemat, kuten intermediaalinen analyysi eri medioiden rooleista ja nuorten vastaanoton tutkimus kouluaineiden kautta, jäävät syventämättä.

Kaarina Nikunen laajentaa näkökulman television kansallisesta tarkastelusta rajat ylittäväksi. Nikusen etnografiseen tutkimukseen pohjautuva artikkeli johdattaa erinomaisesti television transnationaaliseen käänteeseen Euroopassa ja analysoi kiehtovasti satelliittitelevision rakentamia aika-tila-suhteita maahanmuuttajaperheissä niin mikrotasolla kuin myös laajempina valtasuhteina. Satelliittitelevision merkitys avautuu osana moniulotteista maahanmuuttajan kansallisen identiteetin rakentumista.

Television analyysi hakee muotoaan

Teos nostaa eri luvut yhdistäväksi tutkimusotteeksi muodon tarkastelun: television rakenneratkaisut ja kerrontatavat. Yhteisenä käsitteenä on elokuvatutkija David Bordwellin käyttämä moodi, jota hän on määritellyt historiallisesti määräytyneeksi kerronnan strategiaksi, joka on genreä väljempi ylittäen genererajoja (Bordwell 1985, 150). Teoksessa käytetään moodi-käsitettä useimmissa artikkeleissa, mutta ongelmallisesti kaikissa niissä ei tuoteta moodin käsitettä, vaan käsite otetaan annettuna ja sillä viitataan erilaisiin asioihin, kuten realismiin, sarjallisuuteen ja televisio-ohjelmien herättämiin

inhoreaktioihin. Niinpä moodin käsite jää hieman irralliseksi ja ontoksi eikä olisi välttämätön artikkeleiden yhdistäjänä, sillä kerronnan strategioiden analyysi toimii hyvin yhdistävänä näkökulmana.

Kaiken kaikkiaan teos osallistuu monipuolisesti television käsitteelliseen pohdintaan niin keskeisten käsitteiden historiallisen kehityksen erittelyllä kuin uusien esittelyllä käyttäen relevanttia tutkimuskirjallisuutta klassikoista uusimpaan tutkimukseen. Television käsittelytapaa tutkimuksessa voisi vielä pohtia selvemmin: viestinnätutkimuksen käyttäessä historiallistavaa näkökulmaa tutkijan on tärkeä pohtia televisioaineiston roolia ja merkitystä tutkimuksessaan – toimiiko materiaali pääasiallisesti lähdeaineistona vai tutkimuskohteena. Artikkeleissa suhde aineistoon vaihteli vaikuttaen kulttuurihistorialliseen otteeseen tutkimuksessa. Televisioaineiston rooli vaikuttaa siihen, millaisia kysymyksiä aineistolle esittää, minkälaista muuta aineistoa tutkimuksessaan käyttää ja miten kontekstoi tutkimuksensa.

Teos ei pyri totaalisuuteen television historiasta tai nykyisyydestä, vaan se avaa ansiokkaasti tuoreita näkökulmia tämänhetkiseen televisiotutkimukseen ja sen moninaisuuteen. Teoksen näkökulmat sopivat hyvin – myös laajuudeltaan – media-analyysin opetuksen tarpeisiin ja laajemmalle yleisölle, joka haluaa syventää televisiokulttuurin tietämystään.

Kirjallisuus:

Bordwell, David (1985) *Narration in the Fiction Film*. Madison, WI: The University of Wisconsin Press.

Maiju Kannisto

FM, Turun yliopisto, kulttuurihistoria